

Οι Καμπάνες

στην Ορθοδοξία

ΜΗΝΥΜΑΤΑ, ΤΕΧΝΗ & ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ : Δρ ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΜΙΧ. ΠΡΟΒΑΤΑΚΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ. ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

Σημαντική δέση στην καρδιά και την κτύπημά τους υπενθυμίζουν και κατευθύνουν κυρίως τους με την ελληνική παραδοσιακή ζωή και τις χριστιανικές πολέμου, ψυχικής γαλήνης,

ΦΩΤ. Γ. ΚΟΥΣΙΩΦΚΟΣ

ψυχή των Ορθοδόξων έχουν οι Καμπάνες, οι οποίες στο πιστούς στη λατρευτική τους ζωή. Αναπόσπαστα ενωμένες εκδηλώσεις της σε θέματα χαράς, πένθους, αγωνίας, λατρείας στο Θεό...

Τα Εκκλησιαστικά Μουσικά Όργανα

Η χώρα μας, φορτισμένη με Ιστορικές Αναμνήσεις και ισχυρή αρχαιολογική, λαογραφική και πολιτιστική παρουσία, είναι η αρχαιότερη χώρα της Ευρώπης και συγκεντρώνει μνημεία, τεκμήρια και μαρτυρίες του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού από τους προϊστορικούς χρόνους ως τις μέρες μας, αριθμώντας 50.000 χρόνους ανθρώπινης παρουσίας.

*Καμπάνα
στηριζόμενη σε
άξονα που κινείται
ολόκληρη και κτυπά
με την βοήθεια δύο
κουζινέτων
(ΦΩΤ. ΝΟΜΠΕΛ ΑΡΜΑΝ)
(αριστερά)*

*Καμπάνες στη Μονή
Ιβήρων Αγίου
Ορους που κτυπούν
από το σείστρο.*

Παράλληλα είναι ο τόπος ο οποίος, πέρα από τα ισχυρά κοινωνικά και γεωγραφικά δεδομένα, έχει πολύ σημαντική παράδοση και, παρά την προγονική του αίγλη και το βάρος της αρχαιοελληνικής του κληρονομιάς, έχει σήμερα να επιδείξει στοιχεία και αποδείξεις του νεότερου ελληνικού λαϊκού πολιτισμού, που ενώνουν τα Βαλκάνια με την υπόλοιπη Ευρώπη και τη Δύση με τη Μέση Ανατολή.

Μεταξύ των στοιχείων αυτών που σηματοδοτούν την μακρά ιστορία του πολιτισμού της είναι τα ορθόδοξα εκκλησιαστικά όργανα, δηλ. οι **Καμπάνες**, τα **Σήμαντρα**, τα **Τάλαντα**, τα **Κόντια** και οι **Κόπανοι**, η μελέτη των οποίων συμβάλλει αποτελεσματικά στη διατήρηση και συνέχιση του ελληνοχριστιανικού της πολιτισμού. Παράλληλα η συγκριτική Φιλολογική έρευνα και η εκκλησιαστική ιστορία επισημαίνουν τις στενές σχέσεις των εκκλησιαστικών ηχητικών οργάνων με τη λειτουργική ζωή των ορθοδόξων Χριστιανών, ενώ παράλληλα η εθνικομουσικολογία αναγνωρίζει στους ρυθμούς της εκκλησιαστικής μας Μου-

σικής αρχαιοελληνικούς ρυθμούς, γεγονός που επιβεβαιώνει, όπως και στα δημοτικά μας τραγούδια και τη Δημοτική μας Μουσική, την προέλευσή τους. Και ακόμη, εκτός από τα πέντε εκκλησιαστικά ηχητικά όργανα, τα εξήντα και πλέον Ελληνικά Μουσικά Λαϊκά Όργανα και οι 537 τοπικοί Ελληνικοί χοροί, που μέχρι σήμερα ερευνήσαμε και καταγράψαμε, σηματοδοτούν την πλούσια ελληνική ανάδειξη στο στίβο του διεθνούς ανταγωνισμού.

Οι Καμπάνες

Σημαντική θέση στην καρδιά και την ψυχή των ορθοδόξων, όπως και των άλλων χριστιανών, αλλά και άλλων λαών άλλων θρησκευμάτων, έχουν οι Κώδωνες, κοινώς Καμπάνες, των μικρών και μεγάλων Ναών, οι οποίες στο κύπημά τους υπενθυμίζουν και κατευθύνουν κυρίως τους πιστούς στη λατρευτική τους ζωή. Είναι ηχητικά όργανα αναπόσπαστα ενωμένα με την ελληνική παραδοσιακή ζωή και τις χριστιανικές εκδηλώσεις της σε θέματα χαράς,

*Κατά τή Μινωική εποχή
χρησιμοποιούσαν
πύλινους κώδωνες, για
λόγους προφανώς
αποτροπής του κακού.*

*Πύλινη καμπάνα Μινωικών
Χρόνων. Αρχαιολογικό
Μουσείο Ηρακλείου Κρήτης.*

**Μουσείο Καμπάνας
στη Σόφια της
Βουλγαρίας με
καμπάνες από
διάφορα έθνη.
Στη Βουλγαρία
σήμερα η μεγαλύτερη
καμπάνα βρίσκεται
στον καθεδρικό Ναό
Αγίου Αλεξάνδρου
Νέφσκι,
δημιουργήθηκε τό
1911, ζυγίζει 11.758
κιλά και κοσμείται
από τις παραστάσεις
του Χριστού, της
Θεοτόκου και του
Αγίου Αλεξάνδρου
Νέφσκι. Στο ίδιο
Καμπαναριό, που έχει
ύψος 53 μέτρα και
230 σκαλιά,
υπάρχουν άλλες 11
Καμπάνες, από τις
οποίες η δεύτερη
ζυγίζει 6.002 κιλά, η
τρίτη 2.911 κιλά.**

πένθους, αγωνίας, πολέμου, ψυχικής γαλήνης, λατρείας στο Θεό, ψυχικής ανάτασης, γνώσεως γεγονότων, φυσικών φαινομένων, υποδοχής, σχολικών αναγκών, αφίξεων υψηλών προσώπων, νικών, δοξολογιών, εορτασμών και δεξιώσεων, όπως και άλλων εκδηλώσεων, συνιστώντας έτσι μέσα εξυπηρέτησης της ανθρώπινης καθημερινής ζωής.

Οι Κώδωνες είναι ιδιόσημα μεταλλικά όργανα με ιδιάζοντα ήχο και ένταση, το ύψος και η χροιά των οποίων εξαρτώνται από τις διαστάσεις και το σχήμα τους και από το είδος και το πάχος του μετάλλου που χρησιμοποιείται. Έχουν συνήθως σχήμα κόλουρου κώνου, κούλου δηλ. και ανοιχτού προς τα κάτω, του οποίου η μεν κορυφή είναι σφαιρική, ακολουθεί το κυλινδρικό τμήμα, καταλήγει σε κωνικό και φθάνει στη βάση του. Η χρήση τους σήμερα είναι ευρεία στην ορθόδοξη ζωή και δεν νοείται ναός ή Μοναστήρι να μην έχουν από μία έως 62 μικρές και μεγάλες Καμπάνες.

Οι Κώδωνες, μακρinoί πρόδρομοι των οποίων είναι τα Σήμαντρα, είναι γνωστοί από τους ελληνικούς ακόμη χρόνους ως μεταλλικοί, ενώ κατά τη Μινωική εποχή χρησιμοποιούσαν πήλινους, για λόγους προφανώς αποτροπής του κακού. Στους ελληνικούς, ελληνιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους, μικροί Κώδωνες χρησιμοποιήθηκαν είτε ως όργανα προσκλήσεως του λαού σε συναθροίσεις, είτε ως τελετουργικά όργανα στην εθνική τους λατρεία, είτε τέλος σε διάφορες άλλες χρήσεις, όπως σε λουτρά, σε σκοπούς αποτροπής και επίκλησης των δυνάμεων του καλού και του κακού. Και ακόμη άλλοι λαοί, όπως οι Σύριοι, οι Αιγύπτιοι, οι Ρωμαίοι χρησιμοποιούσαν μικρούς κώδωνες για τους παραπάνω σκοπούς, ενώ οι αρχιερείς των παλαιών ιουδαϊκών χρόνων έφεραν επί των ενδυμάτων τους μικρούς χρυσούς κωδωνίσκους, όπως βεβαιώνουν οι πηγές. Σήμερα στο Εθνικό και Ιστορικό Μουσείο Σόφιας φυλάσσονται και δυο μικρές Ελληνικές Χάλκινες Καμπάνες διαμέτρου 17,8 και 16,2 εκατοστών αντίστοιχα με Νο 4838 και 4839, προερχόμενες από αρχαίο Ελληνικό ή Ρωμαϊκό λουτρό. Η δεύτερη φέρει μεταγενέστερη επιγραφή CE Ω ΡΓΙΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ, που ανήκει στον 7ο αιώνα μ.Χ.

Λίγο έξω από την Σόφια ιδρύθηκε επίσης το 1979 το Μουσείο Καμπάνας και περιλαμβάνει 159 καμπάνες που τις δώρισαν αντίστοιχα κράτη.

Καμπάνες και Χριστιανική λατρεία

Πότε ακριβώς μπήκαν οι Καμπάνες στη Χριστιανική λατρεία δεν είναι γνωστό. Γνωστό όμως είναι ότι μπήκαν στη Δύση κατ' αρχήν μικρές καμπάνες όχι για τη σύναξη των πιστών, αλλά για να καταστήσουν προσεκτικό το λαό στις επίσημες στιγμές της Θείας Λειτουργίας, όπως γίνεται σήμερα στους ορθόδοξους λαούς με την κρούση του ασεριόσκου επί του Δισκαρίου, κατά τις επίσημες στιγμές της Θείας Ευχαριστίας και της Μεταλήψεως των Αχράντων Μυστηρίων.

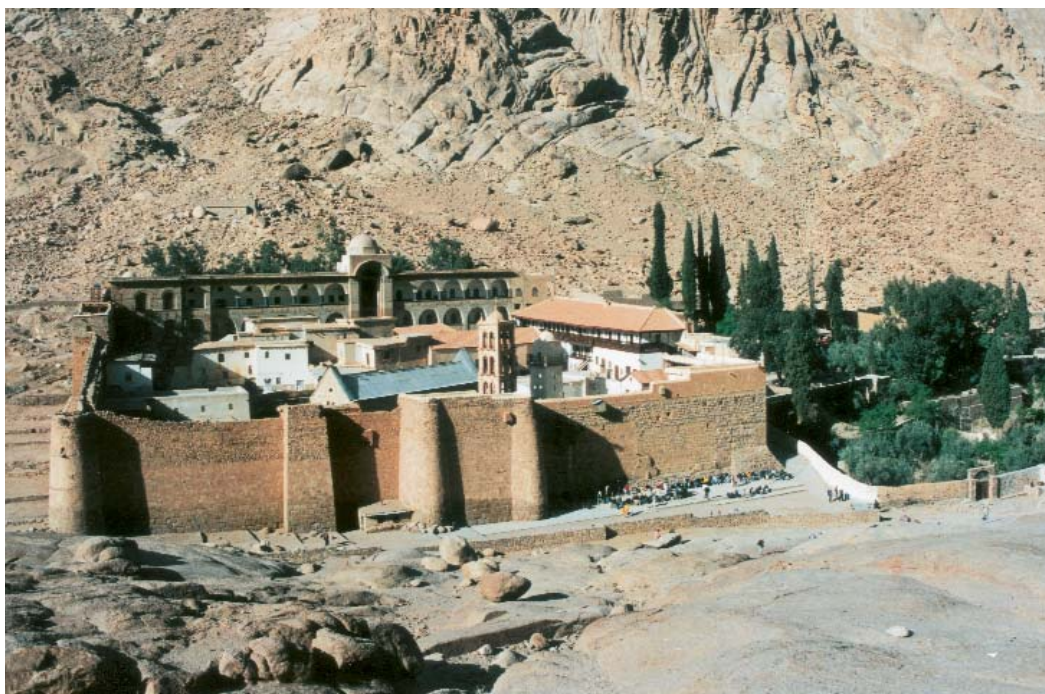
Οι μεγάλες πάντως Καμπάνες, οι λεγόμενοι Κώδωνες των εκκλησιών, που χρησιμοποιούνταν για την πρόσκληση των πιστών στη δημόσια λατρεία, εμφανίζονται κατ' αρχήν στη Δύση, στα χρόνια του Πάπα Ρώμης **Σαβινιανού**, το **604 μ.Χ.** Το ότι η ονομασία Καμπάνα προέρχεται από τον περίφημο χαλκό της Καμπανίας της Ιταλίας, όπου και δημιουργήθηκαν προφανώς οι πρώτες μεγάλες καμπά-

νες, δεν γίνεται αποδεκτό από πολλούς ειδικούς, επειδή δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία και μαρτυρίες. Πάντως ο Πάπας Ιωάννης ο ΚΓ' (965-972) εισήγαγε το λεγόμενο "Βάπτισμα των Κωδώνων" στη Δύση, γεγονός που επεκράτησε έκτοτε εκεί, ώστε να βαπτίζουν τις Καμπάνες με αγιασμένο νερό, λάδι και αλάτι, δίδοντας σε κάθε καμπάνα όνομα αγίου, στολίζοντάς την συγχρόνως με διακοσμήσεις και επεξηγηματικές ή αφιερωτικές επιγραφές. Αργότερα η χρήση της Καμπάνας μπήκε και στις άλλες χώρες της Δύσης, όπως στη Γαλλία, την Αγγλία, τη Γερμανία και την Ισπανία. Έτσι γενικεύτηκε η χρήση της στις πόλεις και τα χωριά του ευρύτερου ευρωπαϊκού χώρου της Δύσης.

Οι Καμπάνες στο Βυζάντιο.

Στο Ορθόδοξο Βυζάντιο οι Καμπάνες μπήκαν επίσημα και γενικεύτηκαν το **865 μ.Χ.**, όταν ο Δούκας της Βενετίας **Ούρσος** - όπως βεβαιώνουν οι βυζαντινοί χρονικογράφοι - τιμήθηκε από τον Βυζαντινό αυτοκράτορα

*Μοναχός χτυπά με χέρια και πόδια καμπάνα στην Μονή Ιβήρων Αγίου Όρους. (δεξιά)
Η Ιερά Μονή του Σινά (6ου αι.) με το περίφημο καμπαναριό της. (κάτω)*

*Μοναχός κτυπά καμπάνες
στο Άγιο Όρος σε υποδοχή
επισήμων.*

*Η μεγαλύτερη καμπάνα των
βαλκανίων. Βρίσκεται στη
Μονή Αγίου Παντελεήμονα
και ζυγίζει 13.088 κιλά.
(αριστερά)*

Μιχαήλ τον Γ΄ τον Πορφυρογέννητο (842-867) με τον τίτλο του "ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΥ" του Βυζαντινού Θρόνου για τη νίκη του κατά των Αράβων. Ο Ούρος, για να ευχαριστήσει τον Βυζαντινό αυτοκράτορα, του δώρισε 12 μεγάλες καμπάνες, τίς οποίες με τη σειρά του ανύψωσε σε ιδιαίτερο Πύργο στην αυλή του περίφημου ναού της του **Θεού Σοφίας** στην Κωνσταντινούπολη. Από τότε γενικεύτηκαν οι Καμπάνες στη μεγάλη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Έξι αιώνες αργότερα, οι Τούρκοι απαγόρευσαν τη χρήση των Κωδώνων από τούς ορθόδοξους πιστούς, για να μην ταράσσεται ο ύπνος των νεκρών Μουσουλμάνων, επειδή, κατά τους ερμηνευτές του Κορανίου, "*Η Καμπάνα είναι το μυστικό όργανο του διαβόλου!*" Οι αρχαιότερες γνωστές χριστιανικές Καμπάνες, που ανήκουν στον Η΄ αιώνα, είναι χονδροειδούς κατασκευής και αποτελούνται από παχιές μεταλλικές πλάκες συναρμολογημένες μεταξύ τους με σφυρηλατημένα καρφιά. Πολύ αργότερα επεκράτησε η χυτή κατασκευή τους από ορείχαλκο με κράρμα 75% χαλκού και 25% κασσίτερου, γεγονός που απαιτούσε μεγάλη ικανότητα και πολλή δεξιοτεχνία για τον εκ των προτέρων καθορισμό του ήχου και της αρτιότητας της Καμπάνας. Σύντομα όμως η προσπάθεια εγκαταλείφθηκε λόγω της εύκολης οξειδωσης και της ισχυρής αλλοίωσης της ηχητικής της απόδοσης. Σήμερα, με τις νέες τεχνικές που ακολουθούν οι κατασκευαστές Κωδώνων, εκείνο που παίζει σημαντικό

ρόλο στην ηχητική απόδοση της Καμπάνας είναι οι αναλογίες μεγέθους, σχήματος και πάχους σε αντιστοιχία με το ύψος, τη χροιά και την ένταση του ήχου. Ακόμη σημασία έχουν οι "γραμμώσεις" στη βάση του χείλους της Καμπάνας και τέλος το μέγεθος και το σχήμα του *σειστρου* ή *ρόπτρου*, που στην Κρήτη ονομάζεται *γλωσσίδι* και κατασκευάζεται από σφυρηλατο σίδηρο σε σχήμα απιδιού με προέκταση του στελέχους προς τα πάνω.

Η παλιότερη τέλος άποψη, ότι η προσθήκη χρυσού ή αργύρου δίδει στις Καμπάνες καλύτερο ήχο, απεδείχθη πλανεμένη και φαίνεται πως γινόταν εκμετάλλευση της πλάνης αυτής των πιστών από τους κατασκευαστές, στους οποίους προσέφεραν πολλές φορές χρυσά και ασημένια νομίσματα και κοσμήματα για την καλύτερη, όπως πίστευαν, ηχητική απόδοση. Σήμερα ένας πρόχειρος υπολογισμός βεβαιώνει ότι μόνο στην Ελλάδα υπάρχουν και κτυπούν κατά περίπτωση πάνω από **80.000 Καμπάνες**, με τη μεγαλύτερη στο **Άγιο Όρος (Μονή Αγίου Παντελεήμονος)**, βάρους **13.088** κιλών. Επιστημονική μάλιστα έρευνα που πραγματοποιήσαμε στους μεγαλύτερους ναούς και Μοναστήρια της Ελλάδος, της Βουλγαρίας και της Παλαιστίνης απέδειξε ότι οι μεγαλύτερες Καμπάνες, σε βάρος και σε μέγεθος, δημιουργήθηκαν σε εργαστήρια της Ρωσίας τον 18ο και 19ο αιώνα με πλούσια διακόσμηση, χωρίς να λείπουν οι δεκάδες χιλιάδες μικρότερες που δημιουργήθηκαν από ντόπια

εργαστήρια κάθε ευρύτερης περιοχής Ορθοδόξων λαών και μάλιστα στη Βαλκανική Χερσόνησο. Η παλαιότερη χρονολογημένη καμπάνα βρίσκεται στην **Κρήτη**, στο χωριό **Αγία Τριάδα Πυργιώτισσας** και είναι φτιαγμένη το **1519** στη Βενετία (αναφορά : Γκιουζέπε Γκερόλα 1903). Στην Κρήτη ακόμη επισημάναμε Καμπάνες φτιαγμένες από οβίδες αναρτημένες σε εξωκκλήσια, κυρίως στην περιφέρεια Οροπεδίου Καθαρού νομού Λασιθίου. Έκοψαν δηλαδή οβίδες στη μέση, πρόσθεσαν γλωσσίδι και αοστήρα και δημιούργησαν πάνω από 35 Καμπάνες, τις οποίες στη συνέχεια ανήρτησαν σε εξωκκλήσια, όπου υπάρχουν μέχρι σήμερα. Έτσι οι Κρητικοί τα φονικά όργανα του πολέμου και της καταστροφής τα μετέτρεψαν σε όργανα ειρήνης και σε στοιχεία πρόσκλησης για πνευματική ανάταση και περισυλλογή.

Χαρακτηριστικά σημειώνουμε ότι σήμερα

Άγιος Αντώνιος Αγιοφάραγγο.Καμπάνα φτιαγμένη από οβίδα.

ΦΩΤ. Α. ΒΑΝΙΑΝΟΣ

στην Κρήτη υπάρχουν 822 Ενοριακοί ναοί, 1.520 Παρεκκλήσια, 3.344 εξωκκλήσια, 570 ναοί Κοιμητηρίων, 97 ιδιωτικοί ναοί, 73 Μοναστηριακοί ναοί και ένας Προσκυνηματικός. Σύνολο **6.427**. Κάθε ιερός ναός έχει από μία (1) έως τέσσερις ή περισσότερες καμπάνες και κυρίως στα μοναστήρια και στους καθεδρικούς ναούς της Ελληνικής Μεγαλονήσου.

Γνωστά εργαστήρια - Χυτήρια που δημιουργούσαν Καμπάνες από τόν 17ο, 18ο, 19ο και 20ο αιώνα είναι της Θεσσαλονίκης, των Χανίων, του Ρεθύμνου και του Ηρακλείου Κρήτης, των Πατρών, του Πειραιά, της Σύμης Δωδεκανήσου το οποίο με υπουργική απόφαση χαρακτηρίστηκε ως έργο τέχνης και ως ιστορικό διατηρητέο Μνημείο κ.α. Σήμερα το μεγαλύτερο εργαστήριο Καμπανών με θαυμαστές αποδόσεις στον ελληνικό χώρο είναι των αδελφών ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ και ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΣΙΤΟΥΡΑ, που λειτουργεί στον Πειραιά.

Οι καμπάνες στο Άγιον Όρος

Στο Άγιον Όρος με τα είκοσι (20) μεγάλα Μοναστήρια του, τις δώδεκα (12) Σκήτες και τα εκατοντάδες Κελλιά, Καθίσματα, Ησυχαστήρια και Ερημητήρια, υπάρχουν εκατοντάδες καμπάνες μικρές και μεγάλες, χρησιμοποιούμενες στην πνευματική ζωή του εικοσιτετραώρου που ακολουθούν.

Σε έρευνα που πραγματοποιήσαμε διαπιστώσαμε ότι η μεγαλύτερη καμπάνα του Άθω βρίσκεται στη **Μονή Αγίου Παντελεήμονος (Ρωσική)**. Είναι ρωσικής προέλευσης, έγινε το 1894, έχει περιφέρεια 8,75 μ., διάμετρο 2,85 μ., πάχος και περίμετρο σημάντρου 44 εκατ. και 1,16 μ. αντίστοιχα και ζυγίζει 13.088 χιλιόγραμμα (818X16 = 13088). Στο ίδιο κωδωνοστάσιο, πού είναι μεγαλύτερες και βρίσκεται πάνω από την Τράπεζα, κρέμονται άλλες 32 καμπάνες διαφόρων μεγεθών, πού κτυπά ένας και μόνο μοναχός. Δηλ. ένας μοναχός κτυπά τη μεγάλη καμπάνα, πού σήμερα είναι κουφός από τα ισχυρά κτυπήματα, και ένας άλλος κτυπά τις άλλες 32. Όταν κτυπά η μεγάλη, ακούγεται σαν αληθινή βροντή, τα δε τζάμια, πού βρίσκονται σε μια εύλογη απόσταση, παραχρήμα θρυμματίζονται. Οι επόμενες μετά τη μεγάλη είναι τρεις όμοιες, που έχουν διάμετρο 1,87 μέτρα και πάχος σημάντρου (σειστρου) 27 εκατοστά.

Μετά τις καμπάνες της Μονής του Αγίου Παντελεήμονος ακολουθούν οι καμπάνες τις **Μονής Μεγίστης Λαύρας**, πού είναι 12 μόνο στο κωδωνοστάσιο. Η μεγαλύτερη έχει διάμετρο 1,5 μ., δημιουργήθηκε από τον τεχνίτη-καμπανάρη **Ιωάννη Νικολάου** το **1886**, ενώ η τρίτη φέρει χρονολογία **1896**. Οι άλλες δεν αναγράφουν στοιχεία. Έπονται οι καμπάνες της **Μονής Βατοπεδίου**, της οποίας το κωδωνοστάσιο αριθμεί εννέα (9) καμπάνες διαφόρων μεγεθών. Η παλαιότερη έχει διά-

μετρο 1,04 μ. και δημιουργήθηκε το 1747, ενώ η μεγαλύτερη της Μονής έγινε το 1805 και η αμέσως επόμενη το 1892 με διάμετρο 0,77 μ., για ν' ακολουθήσουν οι υπόλοιπες. Ακολουθούν οι καμπάνες της **Μονής Ιβήρων**, το καμπαναριό της οποίας αριθμεί σήμερα εννέα (9) καμπάνες διαφόρων μεγεθών. Η μεγαλύτερη δημιουργήθηκε το 1863 στη Μόσχα της Ρωσίας, έχει διάμετρο 1,49 μ. και περιλαμβάνει εξωτερικά τρεις έκτυπες παρασάσεις 40 x 40 εκατ., την Κοίμηση της Θεοτόκου, την

Άγιον Όρος, Μονή Σίμωνος Πέτρα. Μοναχός καλεί τους αδελφούς σε εσπερινό.

Θεοτόκο και τον Άγιο Παρόνα. Η καμπάνα αφιερώθηκε στη Μονή από τον αρχιμανδρίτη Παρόνα.

Στη συνέχεια ακολουθούν οι καμπάνες της **Μονής Ξηροποτάμου** με 1,13 μ. διάμετρο η μεγαλύτερη, που δημιουργήθηκε το 1888 στη Μόσχα. Εξωτερικά η καμπάνα φέρει έκτυπες παραστάσεις της Θεοτόκου, αγγέλων κ.α. Ακολουθούν οι καμπάνες και των άλλων Μοναστηριών, που είναι διαφόρων μεγεθών.

Τέλος, σημειώνουμε τις καμπάνες του αρχαιότερου ναού του Αγίου Όρους, του **Πρωτάτου**. Η μεγαλύτερη έγινε το 1874 από τον καμπανάρη Ιωάννη Νικολάου, ενώ η μικρότερη το **1712** και είναι η **παλαιότερη χρονολογημένη στον Άθω**.

Πώς κτυπούν οι Καμπάνες

Το κτύπημα της Καμπάνας στην Ελλάδα και γενικότερα στην ορθόδοξη ανατολή γίνεται με δύο τρόπους. Είτε μετακινουμένου του ρόπτρου (γλωσσίδι) με το χέρι, είτε ταλαντευομένης όλης της καμπάνας μετά του οριζοντίου δοκού, οι άκρες του οποίου συγκρατούνται σε τριβέα κουζινέτων.

Πότε κτυπούν οι καμπάνες των Ορθοδόξων

Στους νεότερους χρόνους οι Καμπάνες των Ορθοδόξων κτυπούν κατά περίπτωση σε **34 και πλέον περιπτώσεις**, όπως στον Όρθρο, στη Θεία Λειτουργία, στις Λιτανείες, στην περιφορά του επιταφίου, σε δήλωση πένθους της εκκλησίας, στα Πάθη του Χριστού τη Μ. Παρασκευή (πένθιμα), σε εκλογή επισκόπου, στην υποδοχή, άφιξη ή δεξίωση επισκόπου σε Μοναστήρι, σε αφίξεις υψηλών προσώπων σε Κελλιά του Αγίου όρους, σε νίκες υπέρ Πίστεως και Πατρίδος, σε δήλωση μεσημεριού, σε έναρξη ή παύση ομαδικών εργασιών, σε εορτασμούς πολιτικών γεγονότων, σε προσκλήσεις μαθητών για το Σχολείο, κυρίως στην ύπαιθρο, σε δοξολογίες, σε συγκεντρώσεις πολιτικών αρχών, σε θάνατο Ιεραρχών, Ιερέων

και Διακόνων, σε θάνατο ορθοδόξων πιστών ή άλλων χριστιανών, σε ενάρξεις Συνεδρίων επαρχιακής Συνόδου, σε προσκλήσεις μαθητών για το Κατηχητικό Σχολείο, σε σύγκληση Κοινοτικών αρχών, σε άφιξη ηγεμόνος, σε πυρκαγιές, σε θύελλες, σε κίνδυνο λουομένων στη θάλασσα, σε ομαδικά παιδικά παιχνίδια, όπως και σε κάθε άλλη περίπτωση ή κοσμική αιτία που δεν αντιτίθεται στον προορισμό της εκκλησίας.

Ο βασιλιάς της Καμπάνας

Σήμερα ο "βασιλιάς των Κωδώνων" είναι εκείνος που παρήγγειλε η Βασίλισσα της Ρωσίας **Ελισάβετ το 1733**, έχει βάρος **246.000 κιλά**, εθραύσθη μερικώς στο Χυτήριο και παρέμεινε αχρησιμοποίητος. Σήμερα βρίσκεται στο Κρεμλίνο, όπου και εκτίθεται. Λέγεται μάλιστα ότι κατά την κατασκευή του αναμείχθηκαν 72 τόνοι χρυσού και αργύρου στο αρχικό μείγμα. Η αμέσως επόμενη Καμπάνα στη Ρωσία, βάρους **75 τόνων**, βρίσκεται στη Μονή Τροζκόι της Μόσχας. Σε καθεδρικούς και ενοριακούς Ιερούς ναούς όπως και σε Μοναστήρια της Ρωσίας υπάρχουν χιλιάδες άλλες καμπάνες διαφόρων μεγεθών. Πρέπει να σημειώσουμε ότι καμπάνες έχουν μπει και στη λατρεία άλλων θρησκειών εκτός της Χριστιανικής. Οι Κινέζοι π.χ. εδώ και αιώνες χρησιμοποιούν στους ναούς τους καμπάνες μεγάλων διαστάσεων και έχουν παράδοση αιώνων σε θέματα ηχητικών οργάνων.

Οι μικρές Καμπάνες

Υπάρχουν τέλος, εκτός από τις Καμπάνες των εκκλησιών, μικρότερες Καμπάνες που χρησιμοποιούνται σε σχολεία, σε ατιμόπλοια, σε νοσοκομεία, σε φυλακές κ.α., όπως και κωδωνίσκοι διαφόρων σχημάτων και μεγεθών για διάφορες χρήσεις σε δικαστήρια, σε εκπαιδευτήρια, σε γραφεία επιτελών, σε εισόδους καταστημάτων και οικιών, σε κάλαντα, σε θυμιάτα, σε κατοσία, σε ιερά άμφια αρχιερέων, ιερέων και διακόνων κ.α. Και οι μεν κωδω-

Η μεγαλύτερη καμπάνα στον κόσμο βρίσκεται στο Κρεμλίνο της Μόσχας. Ζυγίζει πάνω από 246 τόνους. Δημιουργήθηκε το 1733 και λέγεται ότι κατά την κατασκευή της αναμείχθηκαν επίσης 72 τόνοι χρυσού και αργύρου Βγάζοντάς την απο το χυτήριο ένα κομμάτι έσπασε και ουδέποτε κτύπησε.

νίσκοι των θυμιατηρίων είναι συνήθως 12 και είναι προσηλωμένοι στις 4 αλυσίδες πού τα συγκρατούν και συμβολίζουν τους 12 αποστόλους ή, κατ' άλλους, έχουν τη σημασία της προσκλήσεως των πιστών σε προσοχή κατά την προσευχή, ενώ οι σφαιροειδείς χρυσοί ή αργυροί κωδωνίσκοι, που είναι ραμμένοι στα πλάγια του αρχιερατικού σάκκου, συμβολίζουν τη διδασκαλία του Χριστού πού οφείλουν οι επίσκοποι να κηρύττουν. Εκτός από τις καμπάνες, στα μουσικά όργανα της ορθόδοξης εκκλησίας υπάγονται ακόμη τα Σήμαντρα, τα Τάλαντα, τα Κόντια και οι Κόπανοι, τα οποία επιγραμμιατικά παρουσιάζουμε παρακάτω.

Τα Σήμαντρα

Τα Σήμαντρα, Σημαντήρια, αγιοσίδερα, Μεγασημαντρα κ.α. είναι σιδερένια ή ξύλινα φορητά ή κρεμασμένα και χρησιμοποιούνται για λειτουργικούς και άλλους σκοπούς, όπως τα τάλαντα και οι κόπανοι. Τα σιδερένια

Μοναχός κτυπά σήμαντρο την ώρα του Εσπερινού στην Μονή Αγίου Σάββα στην έρημο της Ιουδαίας Παλαιστίνης.

Μοναχά κτυπά τάλαντο καλώντας τις μοναχές στον Εσπερινό (Βουλγαρία) (ΦΩΤ. .ΝΟΜΠΕΛ ΑΡΜΑΝ)

Το κύπημα του Κόντιου κατά την ανάγνωση του Ιερού Ευαγγελίου στην Μονή Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου Πάτμου.

σήμαντρα είναι μακρόστενα, ελλειψοειδή, αγωγιδή, ημικυκλικά, κυκλικά κ.α. και είναι σχεδόν πάντα κρεμασμένα σε τοίχους, σε δένδρα, σε κωδωνοστάσια και τα κρούουν με μικρά σιδερένια σφυράκια, ανάλογα με την περίπτωση.

Τα Σήμαντρα, πού είναι τρία, ξύλινο μικρό, ξύλινο μεγάλο και σιδερένιο, γνωστά από τους αρχαίους χρόνους, αντικατέστησαν τους θεοδρόμους ή λαοσυνάκτες των πρωτοχριστιανικών χρόνων, πού πήγαιναν από πόρτα σε πόρτα και από γειτονιά σε γειτονιά και ειδοποιούσαν τους χριστιανούς για σύναξη. Συμβολίζουν το πρώτο τα αναγραφόμενα στην Παλαιά Διαθήκη, το δεύτερο το Κήρυγμα του Ευαγγελίου και το τρίτο τη σάλπιγγα των αγγέλων πού θα ηχήσει στη Δευτέρα Παρουσία.

Τα Τάλαντα και οι Κόπανοι

Τα Τάλαντα και οι Κόπανοι, πού είναι ξύλινα επιμήκη ηχητικά όργανα, κρούονται ρυθμικά και χρησιμοποιούνται κατά περίπτωση στην ορθόδοξη Μοναχική ζωή και Λατρεία παράλληλα με τις Καμπάνες και τα Σήμαντρα.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ. Βαρθολομαίος με κωδωνίσκους στα άμφια του.

Τα τάλαντα κτυπούν για μετάβαση στις ακολουθίες του εικοσιτετραώρου, για αφύπνιση, έγερση και προσευχή των Μοναχών και των Μοναζουσών, για συνέχιση ή ολοκλήρωση της Θείας Λειτουργίας, σε ώρες Δοξολογίας και Μεσονυχτικού, σε λιτανείες κ.α., ενώ οι κόπανοι κτυπούν για Τράπεζα (γεύμα), σε μεταβάσεις εργασιών ομαδικά (παγγελιά), σε διανομή κουμπάνιας κ.α.

Τα Κόντια

Τα Κόντια ή Κόντα είναι φτιαγμένα από μπρούντζο, σίδηρο ή άλλο μεταλλόχρωμα σε σχήμα τάσι, χτυπιέται μαλακά με λεπτή μεταλλική βεργίτσα ή σφυράκι ή κλειδί σε ορισμένες στιγμές της Θείας Λειτουργίας. Με τον ήχο του ειδοποιείται ο ψάλτης να τελειώσει τον ψαλμό ή το στίχο ή το τροπάριο, επειδή ο λειτουργός του Υψίστου είναι έτοιμος να συνεχίσει τη Θεία Λειτουργία. Χρησιμοποιείται ακόμη στην εκφώνηση του ιερού Ευαγγελίου ή άλλων ιερών κειμένων σε κάθε στίχο ή τελεία παραγράφου ή περικοπής.